

03/22

INWONERS OVER BREDE WELVAART IN ZUIDOOST FRIESLAND

// INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Welzijn	5
Gezondheid	7
Sociale contacten	8
Veiligheid	9
Inkomen	10
Werk	11
Voorzieningen	12
Wonen	14
Landschap	16
Toekomst	17
Tot slot	18
Bijlage 1: Kernen Zuidoost Friesland naar omvang	21

// INLEIDING

Aanleiding onderzoek

De gemeenten Heerenveen, Opsterland, Ooststellingwerf, Smallingerland en Weststellingwerf vormen samen de regio Zuidoost Friesland. Deze regio heeft in 2020 samen met Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân een Regio Deal afgesloten met het Rijk om de brede welvaart in de regio te versterken. Met brede welvaart wordt integraal gekeken naar de samenleving. Voor goed leven en wonen in een regio zijn namelijk niet alleen werk en inkomen van belang, maar ook niet-materiële zaken zoals welzijn, gezondheid, sociale relaties en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

De regio Zuidoost Friesland telt vele kernen. De regio zal naar verwachting de komende jaren te maken krijgen met een lichte daling van de bevolking en een toenemende vergrijzing en ontgroening. In de afgelopen tien jaar is in de kleinere kernen de vergrijzing en ontgroening het meest toegenomen¹. Om het leven en wonen in de kernen aantrekkelijk te houden en waar mogelijk te verbeteren en de *mienskip* perspectief te bieden, wordt met de Regio Deal ingezet op de pijler 'vitale kernen'.

Het onderzoek 'Inwoners over brede welvaart in Zuidoost Friesland' is een onderdeel van de monitoring van de Regio Deal Zuidoost Friesland door het Fries Sociaal Planbureau (FSP). Het FSP monitort de voortgang van de Regio Deal Zuidoost Friesland. Dit gebeurt door het jaarlijks uitbrengen van de regionale Monitor Brede Welvaart Zuidoost Friesland en verdiepend onderzoek. In de eerste jaarsnede lag de focus van de verdiepende onderzoeken op de eerste pijler van de Regio Deal: vitale kernen.

In de regionale Monitor Brede Welvaart Zuidoost Friesland² heeft het FSP data voor acht thema's van brede welvaart op een rij gezet, op basis van CBS-gegevens. Het perspectief van de inwoners is hierin echter onderbelicht, omdat deze data slechts in beperkte mate beschikbaar is bij CBS. Het FSP beschikt via Panel Fryslân wel over veel data over inwoners. Het FSP heeft in deze voorliggende rapportage daarom data uit het leefbaarheidsonderzoek van oktober 2020 gebruikt voor een eerste verkenning van het perspectief van inwoners van Zuidoost Friesland in de context van brede welvaart. Door het perspectief van de inwoners als uitgangspunt te nemen (subjectieve data) is het onderzoek aanvullend aan de regionale Monitor Brede Welvaart Zuidoost Friesland (objectieve data).

Onderzoeksvraag

Zuidoost Friesland telt in totaal 90 woonkernen. Er zijn 85 dorpen met minder dan 5000 inwoners. Van deze dorpen hebben 68 minder dan 1500 inwoners. Drie kernen hebben tussen de 5000 en 15.000 inwoners. Dit kunnen regionale centra genoemd worden, omdat zij voor voorzieningen een regionale functie hebben. De regionale centra zijn Wolvega (13.013 inwoners), Oosterwolde (9609) en Gorredijk (7415). De regio telt voorts twee stedelijke centra: Drachten en Heerenveen. Deze plaatsen telden respectievelijk 45.473 en 30.185 inwoners op 1 januari 2021. In Bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de dorpen naar omvang in Zuidoost Friesland.

Op basis van inwonersaantallen zijn er vier typen woonkernen te onderscheiden:

- Klein dorp (< 1500 inwoners)
- Groot dorp (1500-5000 inwoners)
- Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)
- Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)

In het kader van de pijler 'vitale kernen' is een analyse gedaan naar hoe inwoners van kernen van verschillende omvang de brede welvaart ervaren. De onderzoeksvraag luidt:

In hoeverre zijn er binnen Zuidoost Friesland verschillen tussen kerntypen (naar inwoneraantal) als het gaat om de waardering van de aspecten van brede welvaart?

¹ Leven in Zuidoost Fryslân, FSP, oktober 2019.

² Regionale monitor Brede Welvaart Zuidoost Friesland, FSP, april 2021.

Methode

Om het perspectief van de inwoners te onderzoeken is gebruik gemaakt van data van Panel Fryslân. In oktober 2020 is onder de leden van Panel Fryslân van het FSP een vragenlijst over leefbaarheid uitgezet. Deze vragenlijst bevatte ruim 40 vragen over het goed kunnen wonen en leven in de provincie. Panel Fryslân is een representatief burgerpanel voor de Friese bevolking van 18 jaar en ouder. Het panel telt circa 7000 panelleden. De vragenlijst over leefbaarheid is in totaal door 3470 respondenten in de provincie Fryslân ingevuld, van wie 931 in Zuidoost Friesland. De respondenten in Zuidoost Friesland vertonen een goede spreiding naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en omvang van de kern.

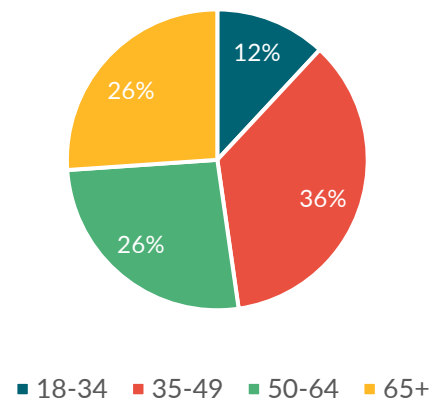
In deze rapportage wordt ingegaan op resultaten van de analyse van de data, specifiek voor Zuidoost Friesland. Voor deze publicatie zijn de verschillen tussen de kerntypen naar inwoneraantal geanalyseerd. Als er opvallende verschillen waren tussen groepen inwoners, bijvoorbeeld naar leeftijd, opleiding of woningeigendom, dan is dit vermeld. Als er geen noemenswaardige verschillen waren, is dit – omwille van de leesbaarheid – niet vermeld.

Kenmerken respondenten

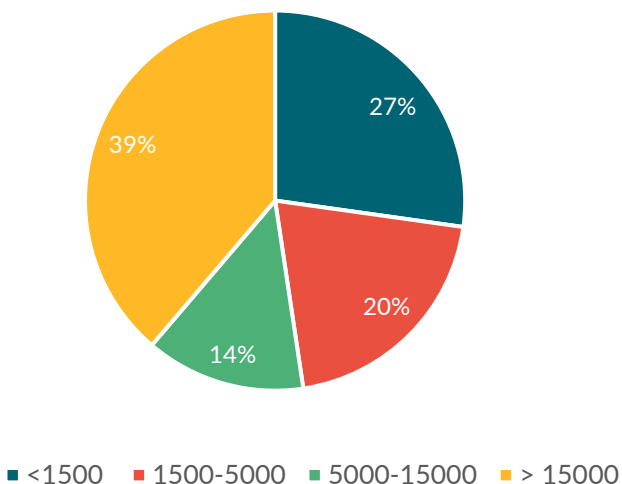
Verdeling vrouwen en mannen

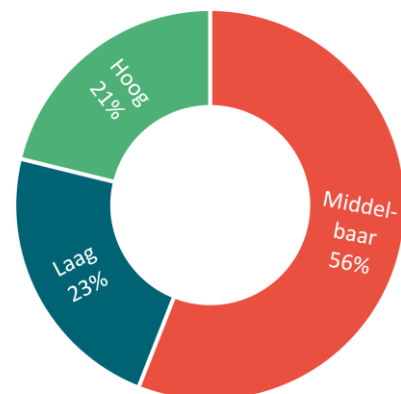
Verdeling naar leeftijdscategorie

Aandeel inwoners naar omvang kern

Opleidingsniveau

Brede welvaart gaat over alles wat mensen van waarde vinden. Dit heeft zowel betrekking op materiële als niet-materiële zaken. Welzijn en welbevinden zijn van belang naast welvaart. Welzijn is een individuele beleving. Aan de inwoners van Zuidoost Friesland is gevraagd naar de ervaren leefbaarheid en hoe tevreden zij zijn over allerlei aspecten van hun leven.

Leefbaarheid

Leefbaarheid gaat over de relatie van inwoners met hun leefomgeving, over het goed kunnen leven, wonen en werken in een gebied. De inwoners van Zuidoost Friesland waarderen de leefbaarheid in hun regio met gemiddeld een 7,9 als rapportcijfer. Het algemene leefbaarheidscijfer in Zuidoost Friesland wijkt nauwelijks af van dat in Fryslân als geheel (7,8). Wel is het gemiddelde rapportcijfer van inwoners voor de leefbaarheid in Zuidoost Friesland in 2020 iets hoger in vergelijking met 2018, toen het 7,8 was.

Hoe tevreden of ontevreden bent u met de leefbaarheid in uw dorp of wijk?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	7,8
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	8,0
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	7,7
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	7,9

Tussen groepen inwoners zijn enige verschillen in de waardering van de leefbaarheid. Inwoners van de grote dorpen geven het hoogste cijfer voor de leefbaarheid. De inwoners van deze dorpen vinden ook het vaakst dat het aantrekkelijk wonen is in hun dorp. Inwoners van de regionale centra geven gemiddeld het laagste cijfer voor de leefbaarheid. Inwoners van deze regionale centra scoren ook het laagst op aantrekkelijkheid en onderhoud van de leefomgeving.

Huurders (7,4) zijn in het algemeen minder tevreden over de leefbaarheid in hun dorp of wijk dan woning-eigenaren (8,0). Daarnaast zijn laagopgeleiden (7,7) minder tevreden dan middelbaar- en hoogopgeleiden (7,9).

Opleidingsniveau*

Laag:	basisonderwijs, vmbo, havo-, vwo-onderbouw, mbo niveau 1
Middelbaar:	havo, vwo, mbo niveau 2, mbo niveau 3, mbo niveau 4
Hoog:	hbo, wo
Bron:	CBS

* Er zijn pleidooien om deze indeling te vervangen door 'praktisch' en 'theoretisch' opgeleid. Deze indeling is echter nog niet sluitend. Daarom wordt hier nog de definitie van CBS gebruikt.

Tevredenheid met het leven

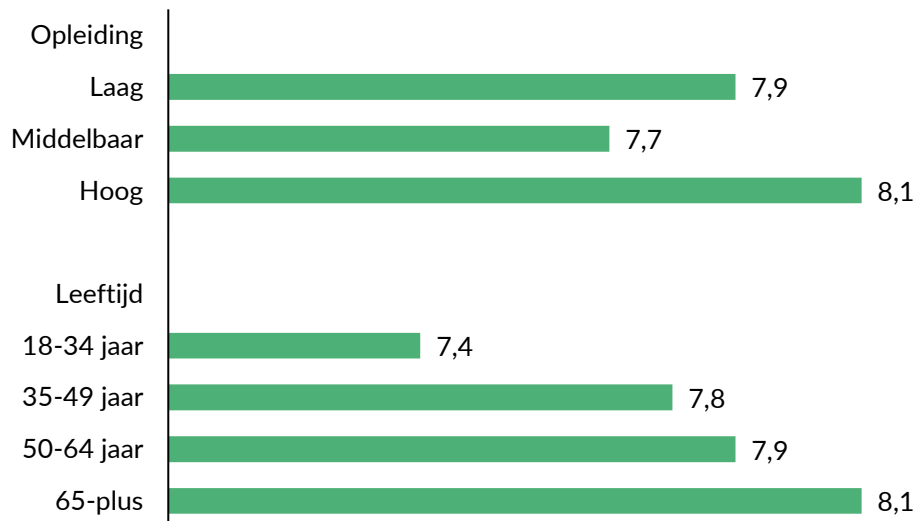
De tevredenheid met het leven waarderen de inwoners van Zuidoost Fryslân gemiddeld met een 7,8. Dat is iets lager dan het gemiddelde van Fryslân als geheel (8,0). Inwoners van de grote dorpen waarderen de tevredenheid met het leven gemiddeld het hoogst (8,0).

Hoe tevreden of ontevreden bent u met het leven in het algemeen?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	7,8
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	8,0
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	7,8
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	7,8

Kijkend naar de verschillende achtergrondkenmerken valt op dat de 65-plussers het hoogste cijfer geven (8,1) en jongvolwassenen het laagste (7,4). Qua opleidingsniveau geven hoogopgeleiden het hoogste cijfer (8,1), gevolgd door laag- (7,9) en middelbaar (7,7) opgeleiden.

Tevredenheid met het leven en opleidingsniveau en leeftijd in Zuidoost Friesland, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// GEZONDHEID

Een goede gezondheid is van grote waarde. Gezonde mensen ervaren over het algemeen een betere kwaliteit van leven, zijn productiever en doen minder vaak een beroep op de zorg. Hoe ervaren inwoners van Zuidoost Friesland hun gezondheid?

Hoe tevreden of ontevreden bent u over uw lichamelijke en psychische gezondheid?

	Lichamelijke	Psychische
Klein dorp (< 1500 inwoners)	7,4	7,9
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	7,6	8,0
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	7,1	7,7
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	7,0	7,5

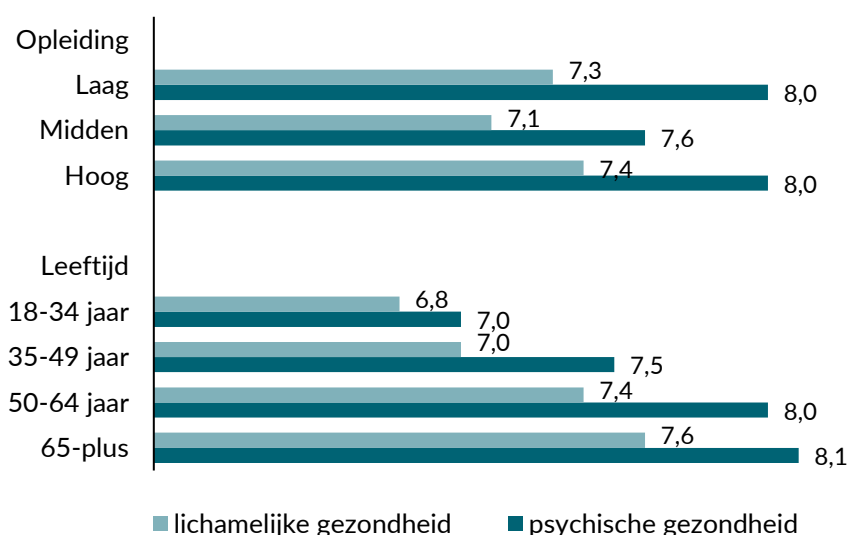
Lichamelijke gezondheid

Hun lichamelijke gezondheid waarden de inwoners van Zuidoost Friesland gemiddeld met een 7,2, dit is iets lager dan gemiddeld in Fryslân waar dit een 7,4 is. Twaalf procent van de inwoners geeft de eigen lichamelijke gezondheid een onvoldoende (5 of lager). Inwoners van de grote dorpen geven het hoogste cijfer. Qua leeftijd is opvallend dat 65-plussers gemiddeld het hoogste cijfer geven (7,6), en jongvolwassenen het laagste (6,8). Naar opleidingsniveau zijn middelbaar opgeleiden het minst tevreden over hun lichamelijke gezondheid (7,1), hoogopgeleiden het meest tevreden (7,4).

Psychische gezondheid

Voor psychische gezondheid geldt een vergelijkbaar beeld. Gemiddeld waarden de inwoners van Zuidoost Friesland hun psychische gezondheid met een 7,7 (Fryslân: 7,8) en ook inwoners van grote dorpen geven het hoogste cijfer (8,0). Naar leeftijd en opleiding geven 65-plussers (8,1) en hoogopgeleiden (8,1) het hoogste cijfer, jongvolwassenen (7,0) en middelbaar opgeleiden (7,6) het laagste.

Lichamelijke en psychische gezondheid in Zuidoost Friesland naar opleiding en leeftijd, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// SOCIALE SAMENHANG

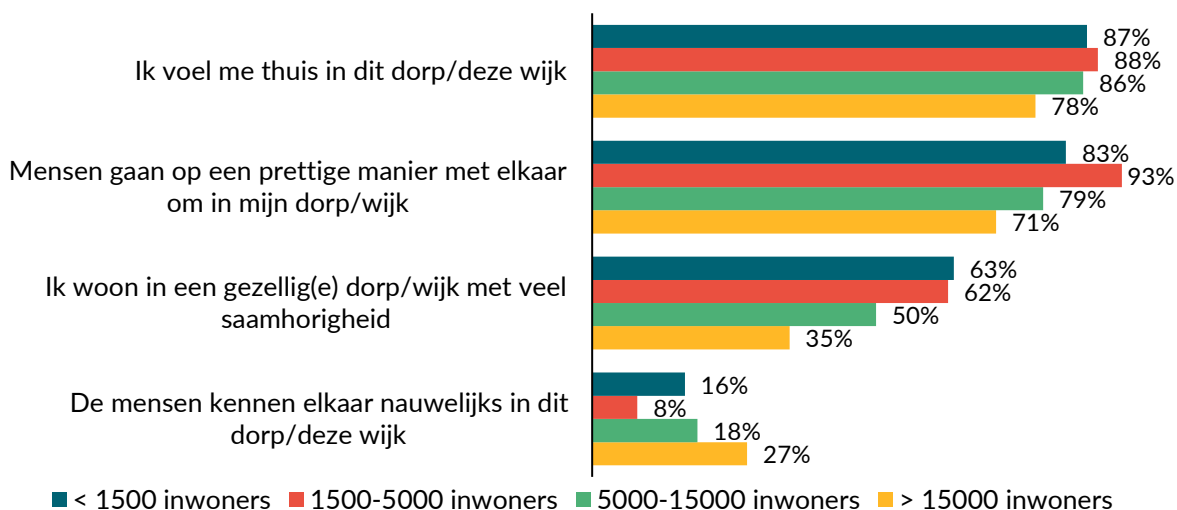
Voor brede welvaart is het belangrijk dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving. De sociale binding in de buurt is hiervan een belangrijk aspect. Ten tijde van de coronacrisis moesten de sociale contacten in sommige perioden beperkt worden. Mensen moesten afstand van elkaar houden en konden geen of minder visite ontvangen en deelnemen aan het verenigingsleven. Hoe ervaren inwoners van Zuidoost Friesland de sociale samenhang in hun buurt?

Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen over uw sociale contacten in uw dorp of wijk?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	7,4
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	7,6
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	7,1
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	7,1

Gemiddeld waarderen de inwoners van Zuidoost Friesland de sociale contacten in hun dorp of wijk met een 7,3. De sociale samenhang lijkt met name sterk in de dorpen (< 5000 inwoners). Hier ervaren de inwoners vaker een gevoel van saamhorigheid dan in de regionale centra en grotere plaatsen. Met name de inwoners van de dorpen met 1500-5000 inwoners ervaren een prettige omgang met dorpsgenoten. In de grotere plaatsen (> 15000 inwoners) geeft men het minst vaak aan in een gezellige wijk met veel saamhorigheid te wonen. Ruim een kwart (27%) geeft hier aan dat wijkbewoners elkaar nauwelijks kennen.

Ervaren sociale samenhang in Zuidoost Friesland, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// VEILIGHEID

Om goed te leven in een omgeving is het belangrijk dat mensen zich veilig voelen. Mensen die zich veilig voelen zijn gelukkiger en tevredener met hun leven, ervaren minder stress en zijn daardoor gezonder. Ook zijn ze meer bereid zich in te zetten voor hun omgeving. Hoe ervaren inwoners van Zuidoost Friesland hun veiligheid?

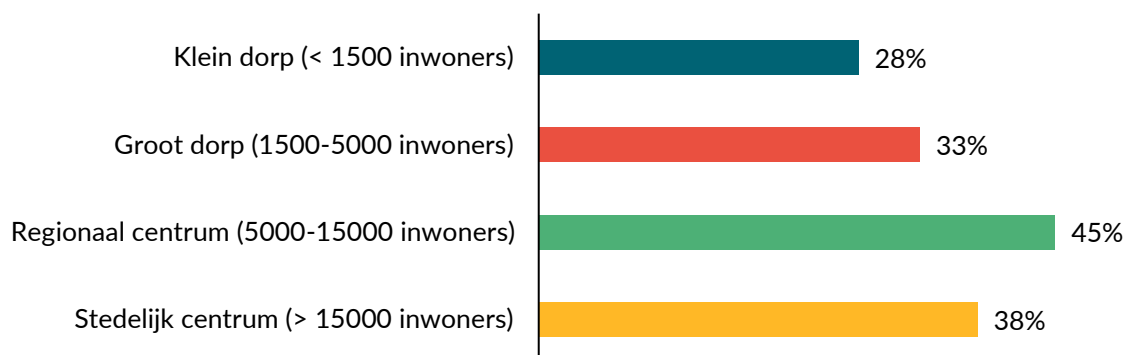
Hoe tevreden of ontevreden bent u over de veiligheid in uw dorp of wijk?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	7,4
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	7,7
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	7,0
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	7,3

De inwoners van Zuidoost Friesland geven de veiligheid in hun dorp of wijk gemiddeld een 7,4. Het rapportcijfer voor de veiligheid is het hoogst in de dorpen met 1500-5000 inwoners (7,7) en het laagst in de regionale centra met 5000-15000 inwoners (7,0). Hier geven de inwoners ook het vaakst aan zich wel eens onveilig te voelen in het dorp of de wijk (45%). Groepen jongeren op straat en te hard rijdend verkeer zijn hiervoor de meest genoemde oorzaken. Huurders (7,0) waarderen de veiligheid in hun dorp of wijk in het algemeen lager dan woningeigenaren (7,5).

Achttien procent van de inwoners van Zuidoost Friesland heeft het gevoel dat de criminaliteit in hun buurt in het afgelopen jaar is toegenomen, tegenover 12 procent in Fryslân als geheel. Inwoners van de grootste woonkernen (> 15000 inwoners) denken het vaakst dat de criminaliteit is toegenomen (24%).

Aandeel inwoners dat zich weleens onveilig voelt in eigen dorp of wijk, 2020

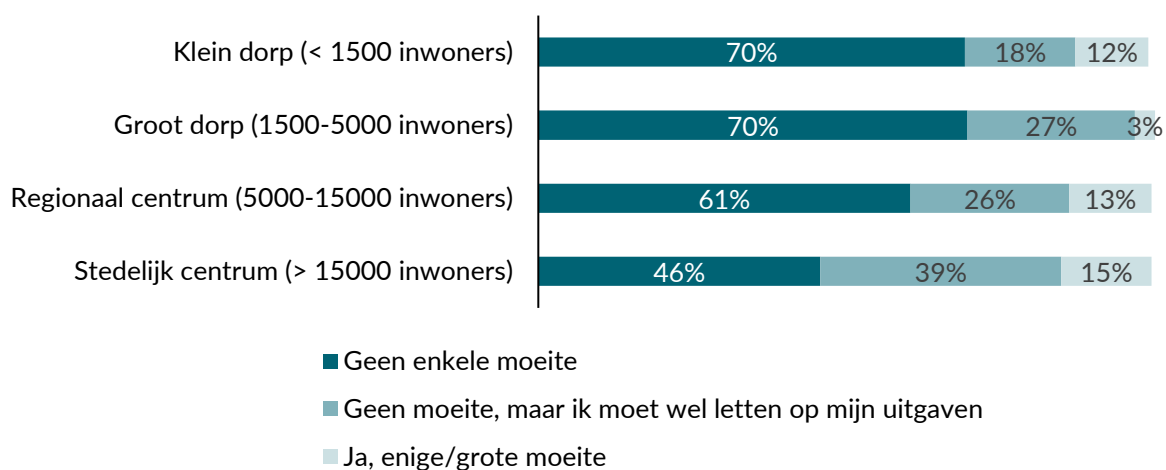
Bron: Panel Fryslân (FSP)

// INKOMEN

Om goed te kunnen leven is voldoende financiële armslag nodig. Voldoende inkomen bevordert dat iemand mee kan doen in de samenleving en gelijke kansen krijgt. Hoe ervaren inwoners van Zuidoost Friesland hun inkomen?

Twaalf procent van de inwoners van Zuidoost Fryslân geeft aan (enige/grote) moeite te hebben met rondkomen; dit is gelijk aan het aandeel voor Fryslân als geheel. Inwoners van de stedelijke centra geven het vaakst aan moeite te hebben met rondkomen (15%), inwoners van de grote dorpen het minst vaak (3%). Hoogopgeleiden hebben minder vaak moeite met rondkomen dan middelbaar en laagopgeleiden. Wat opvalt is dat de groep 50-64-jarigen het vaakst aangeeft moeite te hebben met rondkomen (17%), vaker dan bijvoorbeeld de jongvolwassenen (16%). Moeite met rondkomen komt vaker voor onder huurders (34%) dan onder woningeigenaren (7%).

Aandeel inwoners dat in Zuidoost Friesland wel/niet moeite met rondkomen heeft, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

Werk is belangrijk voor het welbevinden van mensen. Het verschaft inkomen, structureert de tijd, brengt sociale contacten met zich mee, biedt ontplooiingsmogelijkheden en draagt bij aan waardering. Hoe tevreden zijn inwoners van Zuidoost Friesland over het aanbod van werk in hun regio?

Van de inwoners van Zuidoost Friesland is 46 procent (heel) tevreden met de hoeveelheid beschikbaar werk in de regio. Daarmee scoort Zuidoost Friesland (samen met Noordoost Fryslân) lager dan andere Friese regio's.

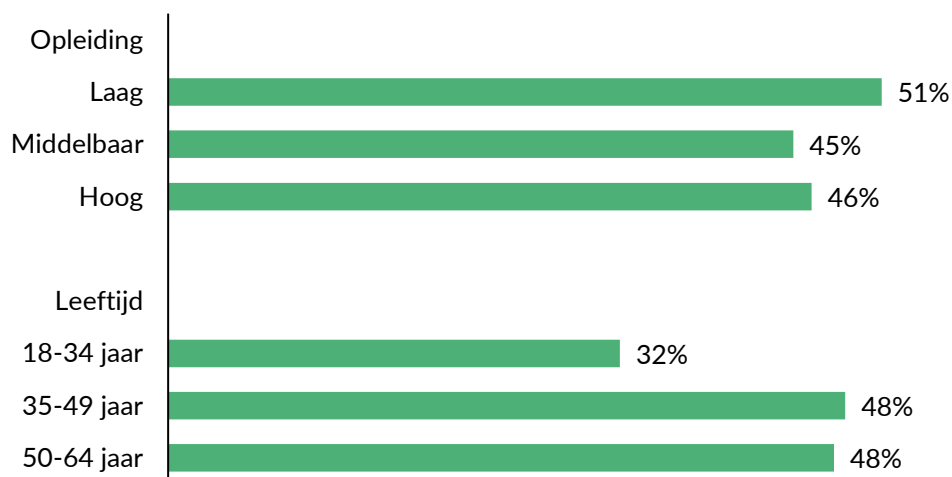
Mate van tevredenheid over de hoeveelheid beschikbaar werk voor u in uw regio

Noordwest Fryslân	62%
Zuidwest Fryslân	57%
Leeuwarden	52%
Noordoost Fryslân	47%
Zuidoost Friesland	46%

Bron: Panel Fryslân (FSP)

Binnen de regio zijn de jongvolwassenen (18-34 jaar) het minst tevreden over de hoeveelheid werk voor zichzelf in Zuidoost Friesland. Naar opleidingsniveau zijn middelbaar en hoogopgeleiden iets minder tevreden dan laagopgeleiden.

Aandeel inwoners dat (heel) tevreden is met de hoeveel beschikbaar werk voor zichzelf in Zuidoost Friesland, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// VOORZIENINGEN

De aanwezigheid van voorzieningen, zoals een supermarkt of buurtcafé, is voor inwoners een belangrijke voorwaarde om aangenaam te kunnen wonen en leven (FSP, 2021). Hoe tevreden zijn inwoners van Zuidoost Friesland over de voorzieningen in hun regio?

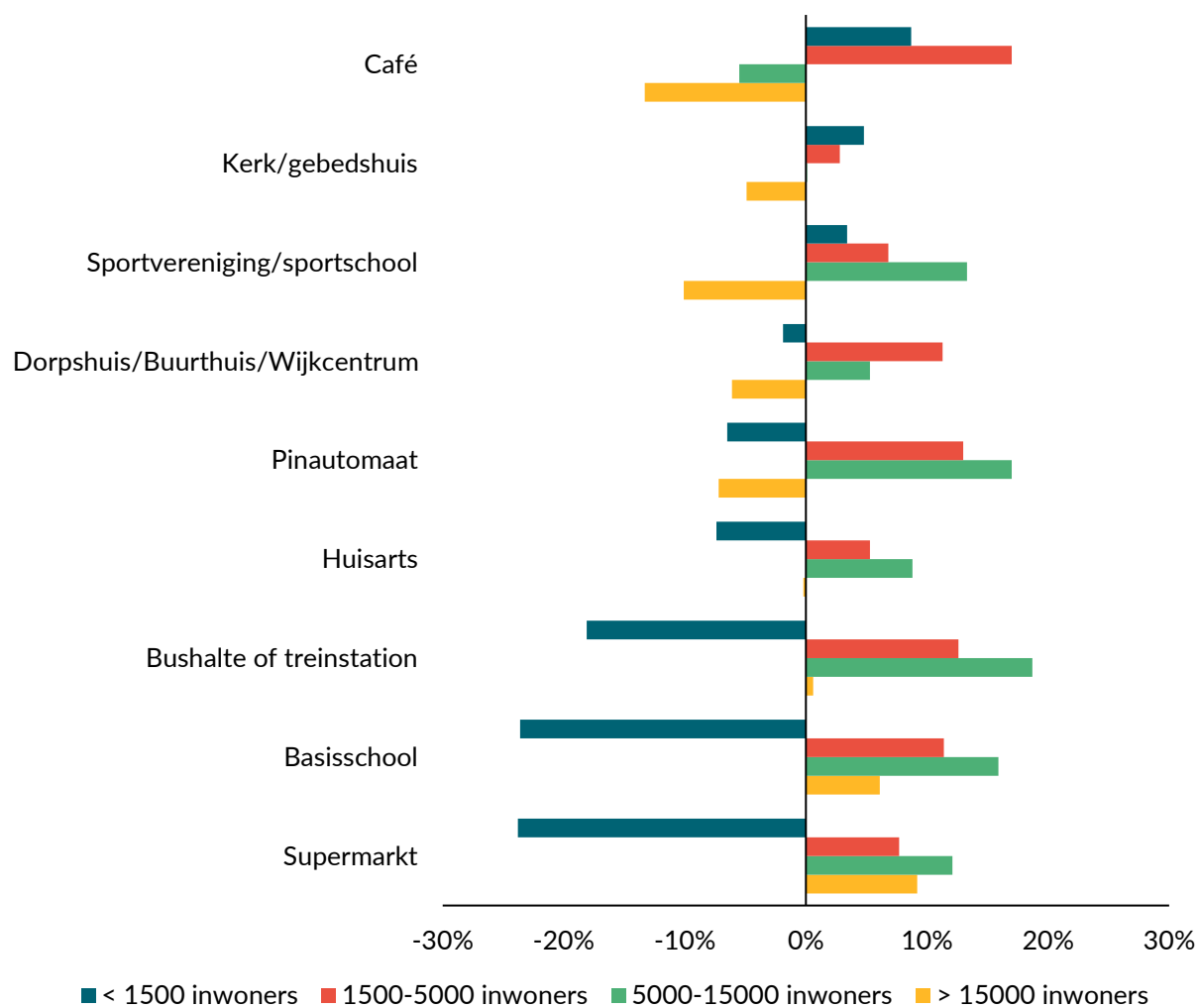
Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen over de voorzieningen in uw dorp of wijk?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	6,2
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	7,3
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	7,2
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	7,5

Inwoners van Zuidoost Friesland waarderen de voorzieningen in hun dorp of wijk gemiddeld met een 7,0. Wel zijn er verschillen tussen kernen naar omvang. Inwoners van de kleine dorpen (< 1500 inwoners) zijn het minst, en de inwoners van de grootste woonkernen (> 15000 inwoners) het meest tevreden over de voorzieningen. Er lijkt een verband te zijn tussen de beschikbaarheid van voorzieningen en het cijfer dat inwoners geven aan dit voorzieningenniveau, omdat in de kleine dorpen de waardering het laagst is en in de stedelijke centra de waardering het hoogst.

Inwoners van grotere kernen vinden andere voorzieningen van belang dan inwoners van kleinere kernen. In het algemeen geldt dat de inwoner van de kleine dorpen (< 1500 inwoners) minder belang hechten aan voorzieningen dan de inwoners van de grotere kernen. Dit geldt echter niet voor het café, de kerk en de sportvereniging, belangrijke ontmoetingsplekken in de kleinere kernen.

Belangrijkheid van voorzieningen naar omvang kern in Zuidoost Friesland volgens inwoners, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// WONEN

Een passende woning en een fijne woonomgeving zijn belangrijk voor de ervaren leefbaarheid en het welbevinden van inwoners: wie tevreden is met de woning en de woonomgeving is vaker tevreden met het leven (Van Beuningen, 2018). Hoe tevreden zijn inwoners van Zuidoost Friesland over hun woning en woonomgeving?

Woonduur

Hoe lang woont u in uw huidige woonplaats?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	21,9 jaar
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	21,4 jaar
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	29,4 jaar
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	27,9 jaar

Inwoners van Zuidoost Fryslân wonen gemiddeld 25,1 jaar in hun huidige woonplaats. In de dorpen woont men gemiddeld minder lang dan in de grotere plaatsen. In de kleinere dorpen (< 5000 inwoners) en de stedelijk centra geeft bijna een derde van de inwoners aan (misschien) binnen twee jaar te willen verhuizen. In de regionale centra geeft een veel kleiner aandeel (17%) van de inwoners dit aan. Ontevredenheid over de huidige woning is dikwijls het belangrijkste verhuismotief. Voor de inwoners van de kleinere dorpen zijn voorzieningen en persoonlijke omstandigheden (relatief) belangrijke verhuismotieven, in de regionale centra is dat werk. Voor de blijvers zijn – naast tevredenheid met de huidige woning/woonomgeving – de sfeer in de buurt (voor de kleinere dorpen) en de nabijheid van familie en/of vrienden (voor de grotere plaatsen) de belangrijkste motieven.

Woning

Hoe tevreden of ontevreden bent u over uw woning of woonruimte?

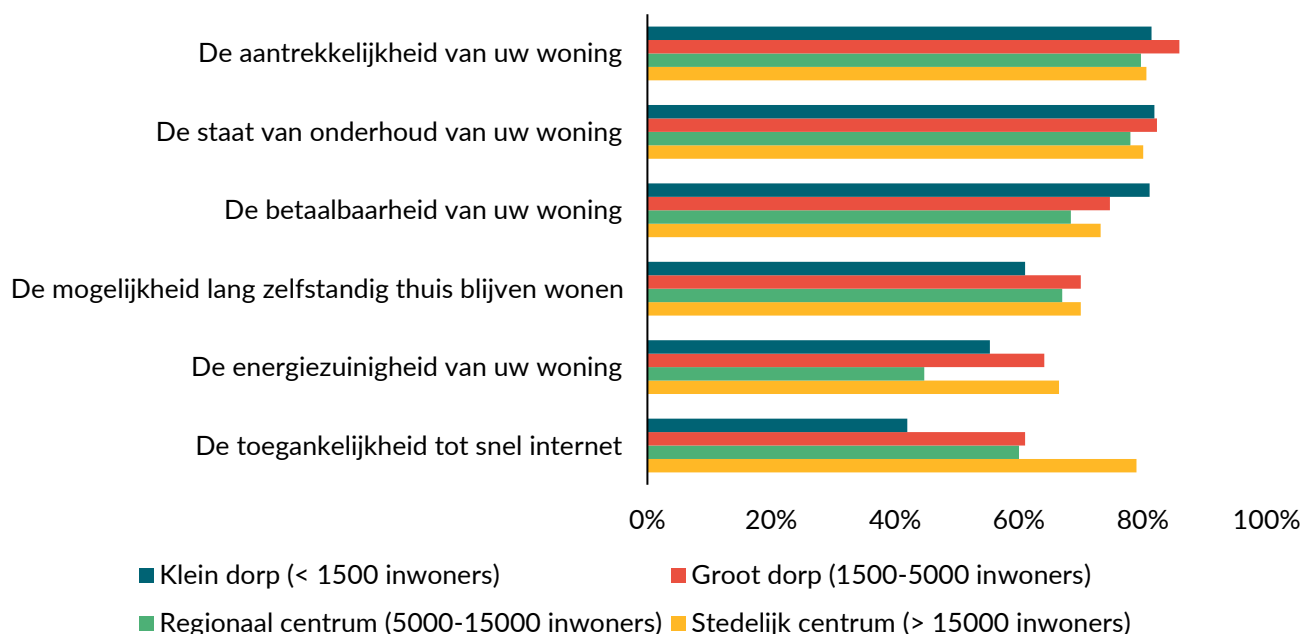
Klein dorp (< 1500 inwoners)	8,1
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	8,3
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	8,1
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	8,2

Inwoners van Zuidoost Fryslân zijn in het algemeen tevreden over hun woning, met kleine verschillen tussen de verschillende typen kernen. Groter dan de verschillen tussen de verschillende dorpstypen zijn de verschillen tussen huurders en woningeigenaren. Huurders waarderen de eigen woning gemiddeld met een 7,7, woningeigenaren met een 8,3. Daarnaast neemt de tevredenheid over de woning licht toe met de leeftijd: jongvolwassenen (18-34 jaar) geven gemiddeld een 8, 65-plussers een 8,5.

De mate van tevredenheid geldt niet voor alle aspecten van de woning. Ook de toegankelijkheid tot snel internet kan rekenen op verschillende maten van waardering. In de kleine dorpen (< 1500 inwoners) is 42 procent tevreden over de toegang tot snel internet, terwijl dit in de grootste plaatsen 79 procent is.

De energiezuinigheid scoort met name laag in de regionale centra. De inwoners van de kleine dorpen (< 1500 inwoners) zijn het minst tevreden over de mogelijkheid om lang zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen, terwijl juist in de kleinere dorpen het aandeel ouderen is toegenomen.

Aandeel inwoners dat (zeer) tevreden is over aspecten van de woning in Zuidoost Friesland, 2020

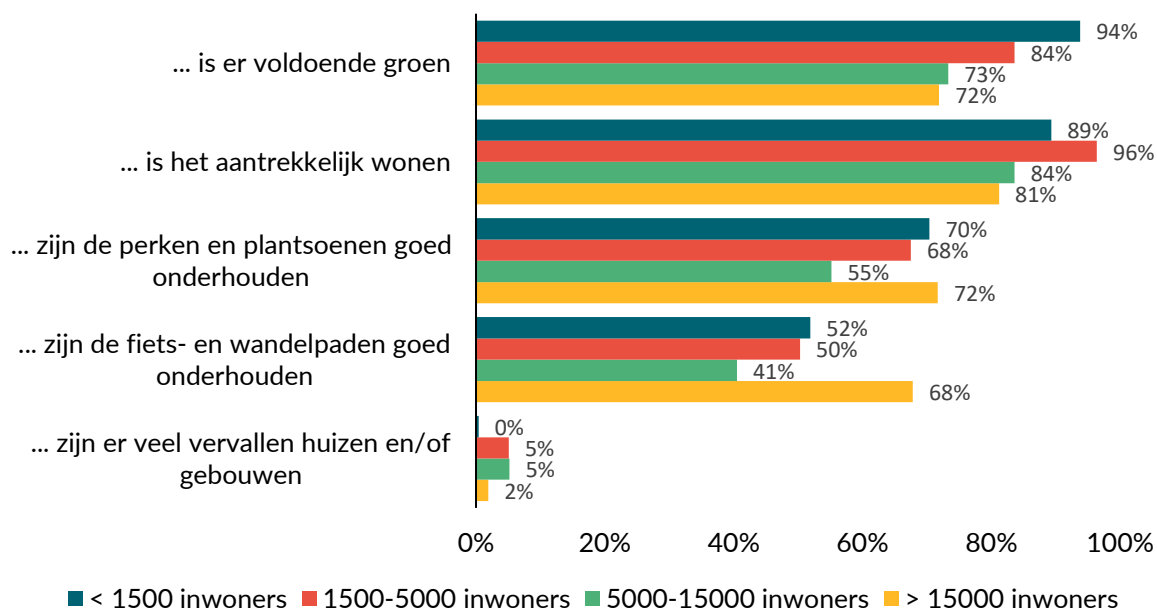

Bron: Panel Fryslân (FSP)

Woonomgeving

Inwoners van de kleinere kernen (< 5000 inwoners) vinden vaker dat zij in een aantrekkelijke woonomgeving wonen met bijvoorbeeld voldoende groen. Van de inwoners van de dorpen met 1500-5000 inwoners zegt 96 procent dat het aantrekkelijk wonen is in hun dorp. Over het onderhoud van de fysieke leefomgeving (perken en plantsoenen; fiets- en wandelpaden) zijn de inwoners van de grote plaatsen (> 15000 inwoners) weer erg tevreden.

In mijn dorp of wijk in Zuidoost Friesland.....

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// LANDSCHAP

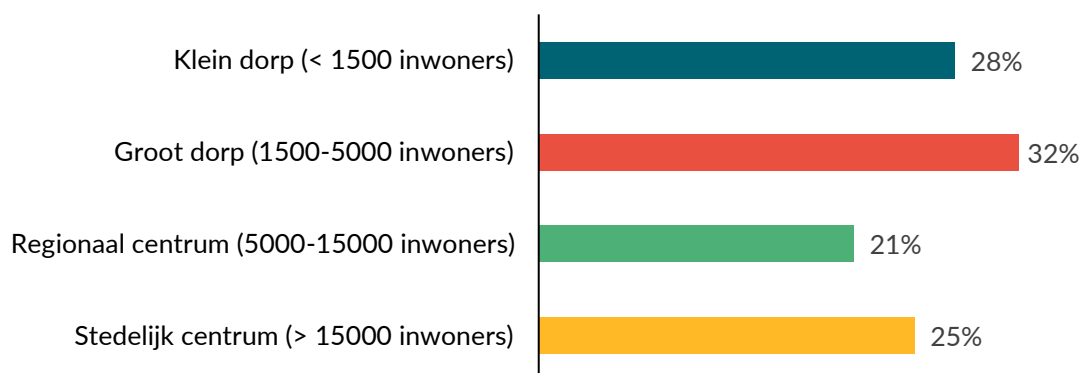
Om aangenaam te kunnen wonen en leven is een aantrekkelijke leefomgeving van groot belang. Een aantrekkelijk landschap draagt hier aan bij. Hoe waarderen inwoners van Zuidoost Friesland het landschap?

Hoe aantrekkelijk vindt u het landschap?

Klein dorp (< 1500 inwoners)	8,0
Groot dorp (1500-5000 inwoners)	8,1
Regionaal centrum (5000-15000 inwoners)	8,2
Stedelijk centrum (> 15000 inwoners)	8,1

Het landschap wordt erg gewaardeerd in Zuidoost Fryslân. Bijna negen op de tien inwoners (87%) geeft aan het landschap (heel) belangrijk te vinden. De inwoners waarderen het landschap met als rapportcijfer een dikke 8 en hierbij zijn nauwelijks verschillen tussen de inwoners van grote en kleinere kernen. Wel is ruim een kwart van de inwoners van Zuidoost Fryslân (28%) van mening dat het landschap in de laatste vijf jaar achteruit is gegaan. Inwoners van de grote dorpen noemen deze achteruitgang het vaakst (32%).

In de afgelopen vijf jaar is het landschap achteruit gegaan, Zuidoost Friesland, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

// TOEKOMST

Kwaliteit van leven gaat niet alleen over het 'hier en nu', maar ook over de toekomst. Hoe zien de inwoners van Zuidoost Friesland de toekomst van hun dorp of wijk?

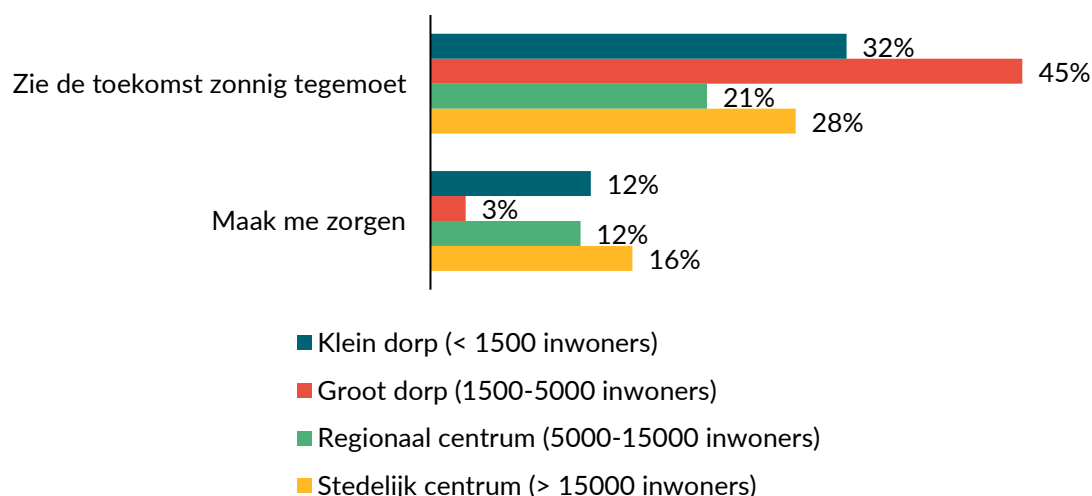
Bijna een derde (32%) van de inwoners van Zuidoost Friesland ziet de toekomst van hun dorp of wijk zonnig tegemoet, 11 procent maakt zich zorgen, en het grootste deel (57%) kijkt er neutraal tegenaan.

In de grote dorpen met 1500-5000 inwoners is men het meest optimistisch: daar ziet bijna de helft (45%) de toekomst zonnig tegemoet, en maakt slechts 3 procent zich zorgen. Zij zien dat er veel initiatieven worden ontplooid in het dorp ten behoeve van de leefbaarheid, en ervaren vitaliteit en betrokkenheid.

Inwoners van de grote plaatsen in Zuidoost Friesland (> 15000) zijn minder optimistisch. Hier maakt 16 procent zich vooral zorgen over de toekomst. Zij maken zich zorgen over faillissementen en leegstand door de coronacrisis en over de gevolgen van de gemeentelijke bezuinigingen.

Naast dorpsstype is opleiding sterk bepalend voor de mate van optimisme over de toekomst. Van de hoogopgeleiden geeft 47 procent aan de toekomst zonnig tegemoet te zien, veel vaker dan middelbaar- (28%) en laagopgeleiden (29%).

Hoe ziet u de toekomst van uw dorp of wijk? Zuidoost Friesland, 2020

Bron: Panel Fryslân (FSP)

Samenvattend

De inwoners van Zuidoost Friesland waarderen de algemene leefbaarheid gemiddeld met een 7,9. De inwoners van de regionale centra geven gemiddeld het laagste cijfer (7,7) en de inwoners van de grote dorpen het hoogste cijfer (8,0).

Als gekeken wordt naar de verschillende aspecten van brede welvaart dan zijn er verschillen tussen de kernen te zien. Inwoners van de grote dorpen (1500-5000 inwoners) zijn het vaakst tevreden over de verschillende aspecten van brede welvaart. Zij geven gemiddeld het hoogste cijfer voor de leefbaarheid, tevredenheid met het leven, sociale contacten, veiligheid en de woning. Ook zijn de inwoners van de grote dorpen het meest positief over de woonomgeving en de toekomst. Zij geven het minst vaak aan moeite te hebben om rond te komen van hun inkomen.

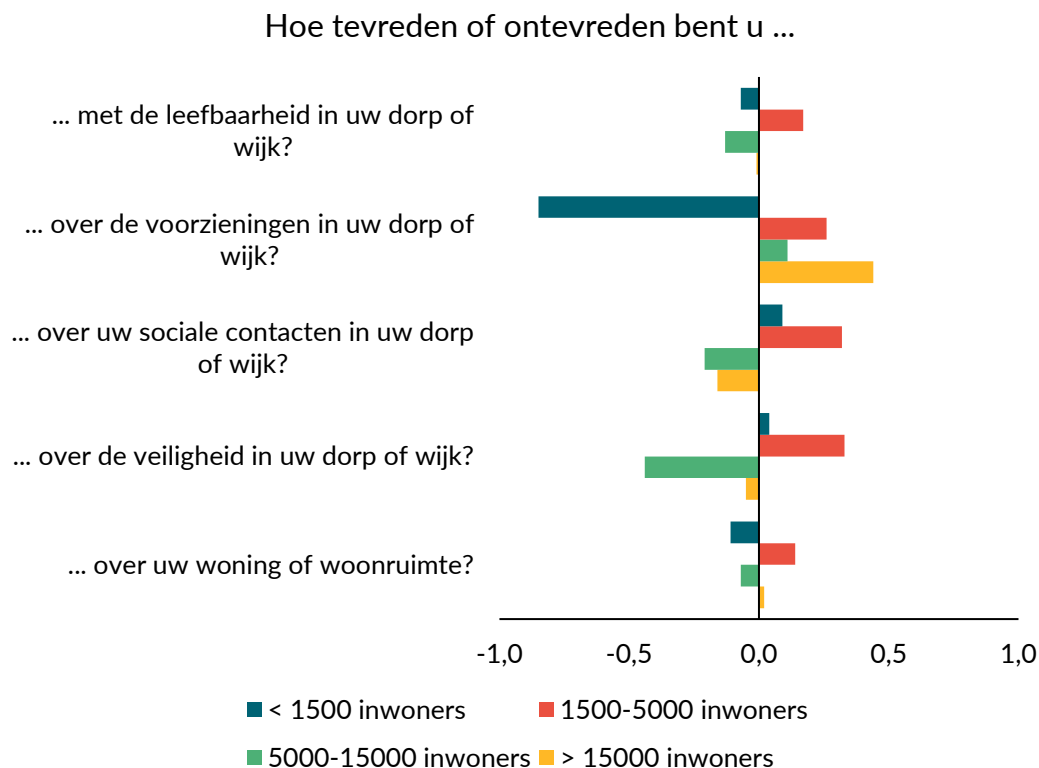
Inwoners van de kleine dorpen (<1500 inwoners) zijn op de meeste aspecten van brede welvaart iets minder tevreden dan de inwoners van de grote dorpen. Als het gaat om de voorzieningen, zijn de inwoners van de kleine dorpen (<1500 inwoners) veruit het meest ontevreden. Over de woonomgeving zijn zij daarentegen positief, met uitzondering van de toegankelijkheid tot snel internet.

In de regionale centra (5000-15000 inwoners) zijn de inwoners het minst tevreden over de algemene leefbaarheid, veiligheid en de sociale contacten. Zij wonen gemiddeld het langst in hun huidige woonplaats, maar zijn het minst tevreden over (de aspecten van) hun woning. Zij scoren het laagst op de energiezuinigheid van de woning en de staat van onderhoud ervan. Zij zijn eveneens het minst tevreden over het onderhoud van de woonomgeving: perken en plantsoenen en fiets- en wandelpaden.

Inwoners van de stedelijke centra (> 15.000 inwoners) zijn het meest tevreden over de voorzieningen in hun omgeving. Ook over de woning en de woonomgeving zijn zij overwegend tevreden. Met name de tevredenheid over de energiezuinigheid van de woning, de toegankelijkheid tot snel internet en het onderhoud van plantsoenen en fiets- en wandelpaden vallen op. Zij scoren daarentegen lager op de sociale contacten en de veiligheid, en kunnen moeilijker rondkomen dan gemiddeld in de regio Zuidoost Friesland. Ook zijn de inwoners van de stedelijke centra het meest bezorgd over de toekomst.

In de volgende figuur zijn de afwijkingen van het gemiddelde per kerntype weergegeven.

Afwijkingen van het gemiddelde over de tevredenheid van verschillende aspecten van brede welvaart naar kerntype in Zuidoost Friesland, 2020

Wat betreft verschillen tussen leeftijdsgroepen valt op dat jongvolwassenen (18-34 jaar) het minst tevreden zijn met het leven, met hun lichamelijke en psychische gezondheid en de beschikbaarheid van werk in de regio.

Op het gebied van opleiding zijn er ook verschillen te zien. Laag- en middelbaar opgeleiden scoren lager op de algemene leefbaarheid, tevredenheid met het leven en hun gezondheid dan hoogopgeleiden. Ook zijn zij minder optimistisch over de toekomst. Op het gebied van de werkmogelijkheden zijn daarentegen met name de laagopgeleiden het meest tevreden.

Wat betekent dit voor Zuidoost Friesland?

De inwoners zijn tevreden over de algemene leefbaarheid in de regio en hierbij zijn geen grote verschillen tussen de kerntypen naar omvang van de inwoners. De grootste verschillen komen aan het licht op het gebied van voorzieningen. Inwoners van kleine kernen zijn hier het minst tevreden over. Dit zal te maken hebben met de beperkte beschikbaarheid van voorzieningen in de kleine dorpen. Maar de inwoners van deze dorpen hechten ook minder aan deze voorzieningen. Zij lijken geaccepteerd te hebben dat voorzieningen in hun dorp afwezig of op afstand zijn. Een voorwaarde is echter dan wel dat men mobiel is. Zonder auto wordt het wonen in een dorp met weinig voorzieningen lastig, zeker voor de groeiende groep ouderen. Dit kan alleen als er diensten zijn waarop minder mobiele inwoners een beroep kunnen doen, zoals bezorgdiensten, zorg aan huis en mobiele en digitale voorzieningen. Hiervoor is snel internet echter steeds vaker een voorwaarde en hierover zijn de inwoners van de kleine dorpen het meest ontevreden.

Inwoners van grote dorpen zijn het meest tevreden over de verschillende aspecten van brede welvaart. Een dorp met tussen de 1500 en 5000 inwoners lijkt voor velen een ideale schaalgrootte te hebben om aangenaam te wonen. Een dorp met deze schaalgrootte heeft doorgaans een aantal basisvoorzieningen, is op sociaal gebied overzichtelijk zonder te strikte sociale controle.

Wat verder opvalt is dat inwoners van de regionale centra de laagste scores hebben op veel aspecten van brede welvaart. Zij waarderen met name de veiligheid in hun leefomgeving duidelijk lager dan inwoners van de andere typen woonkernen. Zij voelen zich ook het vaakst onveilig. Van de inwoners van Zuidoost Friesland vindt 18 procent dat de criminaliteit in de leefomgeving is toegenomen in het jaar voorafgaand aan het onderzoek. In de veiligheidsstatistieken is dit nog niet te zien, maar het is wel een duidelijk signaal van de bevolking dat aandacht verdient.

Inwoners van de stedelijke kernen Drachten en Heerenveen scoren lager op sociale samenhang dan inwoners van de ander woonkernen. In deze plaatsen lijkt dit aspect de meeste aandacht te verdienen. Evenals het relatief hoge aandeel inwoners dat zegt moeite te hebben met rondkomen.

Als naar opleiding en leeftijd wordt gekeken valt op dat laag- en middelbaar opgeleiden lager scoren op met name de aspecten van de sociale leefomgeving, zoals de algemene leefbaarheid, de tevredenheid met het leven, gezondheid en optimisme over de toekomst. Om te zorgen dat deze groepen aangenaam kunnen wonen en leven in Zuidoost Friesland is het belangrijk belemmeringen weg te nemen voor structurele ongelijkheid zodat deze groepen mee kunnen doen in de samenleving.

Ten slotte valt op dat jongvolwassenen op een aantal indicatoren minder gunstig scoren. Dit geldt voor de tevredenheid met het leven, de gezondheid en de beschikbaarheid van werk. De regio heeft te maken met ontgroening en vergrijzing. Een evenwichtige opbouw van de bevolking is belangrijk voor de brede welvaart in de regio. Het is daarom van belang dat Zuidoost Friesland aantrekkelijk blijft en in de komende tijd wellicht nog meer wordt, voor jongvolwassenen. Om jongvolwassenen te binden aan de regio is een goed woonklimaat met betaalbare koop- of huurwoningen van belang, evenals banen voor hoogopgeleiden en aantrekkelijke mogelijkheden voor ontspanning. Zuidoost Friesland heeft met een fraai landschap, werkgelegenheid in de stedelijke centra, een relatief goede ligging ten opzichte van snelwegen en spoorverbindingen veel te bieden. Wellicht kunnen deze sterke punten nog meer benadrukt worden om jongeren te motiveren om te blijven of zich in deze regio te vestigen.

Bijlage 1

Kernen Zuidoost Friesland naar omvang

Kleine dorpen: <1500 inwoners

Slijkenburg, Smalle Ee, Goëngahuizen, Olterterp, Peperga, Nijetrijne, Nieuweschoot, Oldeholtwolde, Nijelamer, Nieuwebrug, Nijeholtwolde, Vinkega, Spanga, Oldetrijne, Sonnega, Oldelamer, Langelille, De Veenhoop, Kortehemmen, Nijeberkoop, Terband, Jonkerslân, Langedijke, Gersloot, Ter Idzard, Zandhuizen, De Tike, Fochteloo, Haskerdijken, Ravenswoud, Bontebok, De Hoeve, Munnekeburen, Luxwoude, Luinjeberd, Scherpenzeel, Nijega, Blesdijke, Nijeholtpade, Oosterstreek, Haule, Elsloo, Katlijk, De Wilgen., Mildam, Hemrik, De Blesse, Siegerswoude, Tjalleberd, Hoornsterzwaag, Waskemeer, Oudehorne, Boijl, Houtigehage, Oranjewoud, Frieschepalen, Terwispel, Oldeholtpade, Makkinga, Steggerda, Nes (Heerenveen), Langezwaag, Drachtstercompagnie, Lippenhuizen, Rottevalle, De Knipe, Nieuwehorne, Oudeschoot

Grote dorpen: 1500-5000 inwoners

Tijnje, Aldeboarn, Oldeberkoop, Opeinde, Boornbergum, Oudega (Sm), Nij Beets, Donkerbroek, Bakkeveen, Wijnjewoude, Haulerwijk, Jubbega, Akkrum, Beetsterzwaag, Noordwolde, Appelscha, Ureterp

Regionale centra: 5000-15000 inwoners

Wolvega, Oosterwolde en Gorredijk

Stedelijke centra >15000 inwoners

Drachten en Heerenveen

Fries Sociaal Planbureau
Doelestraat 8a
8911 DX Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@fsp.nl
www.fsp.nl

COLOFON

'Inwoners over brede welvaart in Zuidoost Friesland' is een uitgave van het Fries Sociaal Planbureau, maart 2022.

Auteurs

Wilma de Vries & Arjen Brander

Met medewerking van

Arlette Bickel, Marijn Molema,
Truus de Witte